

OSMANLI-MEMLÜK NÜFUZ MÜCADELESİNDE DULKADİROĞULLARI BEYLİĞİ

Dr. Öğr. Üye. Ayşegül KILIÇ*

ÖZ

Dulkadiroğulları, XIV. yüzyılın ikinci yarısında özellikle Elbistan ve Maraş'ta Memlûklerin himayesinde kurulmuş bir Türkmen beyliğidir. Memlûk hâkimiyetinden sonra Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş olması sebebiyle hiçbir zaman bağımsız bir beylik olamamıştır. Dulkadiroğulları topraklarının Memlûkler için Anadolu'nun, Osmanlılar için Suriye'nin giriş kapısı olması, iki asra yakın bir geçmişe sahip olan beyliğin önemini artırmıştır. İki devletin çıkarları çatışmaya başlayınca Dulkadiroğulları Beyliği de bu çatışmanın ortasında tampon bölge olarak kalmış, ardından iki büyük devletin nüfuz mücadelesi verdiği bir alan haline gelmiştir. Beyliğin yöneticileri bir yandan bağılı oldukları devletlerin politikaları nedeniyle onlarla birlikte hareket etmek zorunda kalırken, diğer yandan da farklı müttefikler arayarak bağımsızlık mücadelesinden çekinmemişlerdir. Bu makalenin amacı, Memlûk ve daha sonra Osmanlı Devleti gibi iki büyük devletin baskısından kurtulamayan Dulkadiroğulları'nın stratejik önemini vurgulamak ve Dulkadiroğulları beylerinin uyguladığı diplomatik evlilikleri ve politikaları ortaya koymaktır. Bu çalışmada dönemin çağdaş eserlerinin yanı sıra Osmanlı kaynakları karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Bu kaynaklara yansıyan bilgiler kimi zaman açık olarak bazen de dolaylı olarak Osmanlı ile Memlûk arasında nüfuz mücadelesinin işaretlerini vermektedir. Bu iki büyük gücün arasında kalan Dulkadiroğulları Beyliği'nin ise diplomasinin her imkanını kullanmaya çalıştığı özellikle Osmanlı kaynaklarına açıkça yansımıştır. Türk tarihinde uzun süre bölgesel bir güç olarak tarih sahnesinde kalmayı başaran ve Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesinin sınırdığı beylik olarak Dulkadiroğulları bu makalenin temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dulkadiroğulları Beyliği, Osmanlı Devleti, Memlûkler, nüfuz mücadelesi

**DULKADİROGULLARI PRINCIPALITY IN THE OTTOMAN-MAMLUK STRUGGLE
FOR INFLUENCE**

ABSTRACT

Dulkadiroğulları was a Turkmen principality which established in the second half of the fourteenth century, especially in Elbistan and Maras, under the auspices of the Mamluks. After the Mamluk rule, it was never independent due to the that accepted the Ottoman sovereignty. The fact that the Dulkadiroğulları land was the entrance gate of Anatolia for the Mamluks and Syria for the Ottomans increased the importance of the principality, which had a history of nearly two centuries. When the interests of both states began to clash, the Dulkadiroğulları Principality was also remain in between of this conflict as a buffer zone, then it became a field where the two great states struggle for influence. In one hand, the rulers of the Principality had to act together with them due to the policies of the states which they were affiliated, on the other hand, they did not hesitate to fight for independence by seeking different allies. The aim of this article

* Trakya Üniversitesi/Balkan Araştırma Enstitüsü/Balkan Tarihi Anabilim Dalı, aysegulkilic@trakya.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-2943-0007

is to emphasize the strategic importance of the Dulkadirogulları, who could not get rid of the pressure of two great states such as the Mamluk and later the Ottoman Empire, and to reveal the diplomatic marriages and policies implemented by the Dulkadirogulları beys. In this study, besides the contemporary works of the period, Ottoman sources were used comparatively. The information reflected in these sources sometimes clearly and sometimes indirectly, gives the signs of the struggle for influence between the Ottomans and the Mamluks. It is clearly reflected in Ottoman sources that Dulkadirogulları Principality, which was between these two great powers, tried to use every opportunity of diplomacy. The main subject of this study is to examine the Dulkadirogulları principality, which managed to live as a regional power for a long time in Turkish history and where the Ottoman-Mamluk influence struggle was tested.

Keywords: Dulkadirogullari Principality, Ottoman State, Mamluks, struggle for influence

Giriş

Memlûkler döneminde Güneydoğu Anadolu'nun batısında ve Kuzey Suriye'de bulunan Türkmenler genellikle "Şam Türkleri (Türkmenleri)" adıyla anılmaktaydı ve bu Şam Türkmenlerinin XIV-XVI. yüzyıllarda başlarında bulunan ailelerden biri de Dulkadiroğulları idi (Sümer, 1964:8-9; Yinanç, 1989:10; Mordtmann, 1977:661). 1335 tarihinde Ebû Said Bahadır Han'ın ölümüyle Moğollar arasında çıkan mücadeleler Türkmenlerin işine yaramış ve işte bu dönemde durumdan faydalanan Halep bölgesinde kışlayan ve Uzun-Yayla'da yaylayan Bozoklu Türkmenler, 1337'de Maraş ve Elbistan taraflarında Memlûk Devleti'nin hâkimiyeti altında Dulkadiroğulları Beyliği'ni kurmuşlardır (Kalkaşandi, 1987:305; Eldem, 1927:308; Sümer, 1980:166; Merçil, 1993:291; Şahin, 1982:286). Dulkadiroğulları Beyliği, tıpkı komşusu Ramazanoğulları gibi kuruldukları andan itibaren Memlûk himayesinde olan ve daha sonra Osmanlı hâkimiyetini kabul eden, hiçbir zaman bağımsız olmayan *Tavâ'if-i Mülûk*dan biridir. Çaldıran Savaşı'nda yaptığı yardımlardan dolayı beylik Dulkadiroğlu Ali Bey'e tevcih edilmiş ve böylelikle kendi istekleriyle Osmanlı hâkimiyetini kabul ederek varlıklarını sürdürmeye devam etmişlerdir (Yinanç, 1989:99-100; Mordtmann 1977:661; Merçil, 1993:293). Bu nedendir ki beylik yöneticileri hem bağlı buldukları devletlerin politikaları gereği onlarla hareket etmek durumunda kalmışlar, hem de farklı müttefikler arayarak bağımsızlık mücadelesi vermekten de geri kalmamışlardır.

Dulkadiroğulları Beyliği'nin Önemi

Çukurova'nın stratejik önemi ve ticaret kervanlarının güzergâhı tarih boyunca devletler tarafından cazip ve sahip olunmak istenen bir coğrafya olmasına neden olmuştur. Dulkadiroğulları Beyliği de tarih sahnesinde kaldığı iki yüzyıla yakın süre zarfında stratejik önemi nedeniyle bağımsızlık mücadelesiyle ömür geçirmiştir. Memlûk hâkimiyeti süresinde dönem dönem çıkardıkları isyanlarda başarılı olsalar da Memlûk tahakkümünden kurtulamamışlardı. Bunda Memlûklerin payı da oldukça büyüktür. Dulkadirliilerin hanedan üyeleri arasındaki mücadele Memlûk desteği ile yıllarca devam etmiş ve beylik bu sıkıntılar nedeniyle de Memlûk itaatini kabul etmek durumunda kalmıştır. XV. yüzyıl ortalarına kadar Orta Doğu'nun en büyük devleti olan Memlûkler, Dulkadirli Beyliği'ni Suriye valileri vasıtasıyla kontrol etmişler (Karadeniz, 2008:38),

“Anadolu’ya açılan kapı” olması nedeniyle de kuzey sınır güvenliğine verdikleri önemden dolayı bu bölgede bulunan Türkmenleri kontrol ederek sınır güvenliğini sağlamışlardır (Memlûklerin kuzey sınırı hakkında bkz. Çetin, 2009). Bu nedendir ki Memlûk Devleti’nin Suriye sınırında olan Dulkadiroğulları ve kader arkadaşları olan Ramazanoğulları gibi yani biri Derbend Geçidi’nin diğeri ise Gülek Boğazı’nın koruyucuları olan iki beylik, iki ayrı stratejik noktada bulunmaları nedeniyle önce Memlûk Devleti daha sonraki süreçte ise Osmanlı Devleti tarafından birer tampon bölge olarak kullanılmışlardır. Çukurova’nın Türkleşmesinde gösterdikleri başarı gibi Memlûklere karşı bağımsızlık mücadelesinde de dönem dönem beraber hareket etseler dahi daha isyankâr olan Dulkadiroğulları beyleri her fırsatı değerlendirmekten çekinmemişlerdir (Kılıç, 2016:17-28; Muslu, 2016:23-24).

Osmanlı-Memlûk İlişkilerinde Kırılma Noktası

Osmanlılar daha beylik aşamasında Anadolu topraklarında varlığını koruma ve bir taraftan da sınırlarını genişletme çabasında iken kadîm Memlûk sultanları tarafından taktir görüyor ve memnunlukla takip ediliyordu. Osmanlı gazilerinin Rumeli’ye yani gayrimüslim topraklara geçişi, İslam bayrağını taşıyan Memlûkleri gururlandırıyor. Ta ki iki Müslüman devletin çıkarları çatışmaya kadar.. XV. yüzyıla kadar Ortadoğu’nun en saygın devleti olan Memlûklerle, Balkanlardaki başarıların ardından İslam bayrağını farklı bir coğrafyaya taşıyan Osmanlılar arasındaki ilişki I. Bayezid döneminde sınır ihlalleri nedeniyle bozulmaya başladı. Artık İslam dünyası üzerinde Memlûk üstünlüğü fikrinden vazgeçmeye başlayan Osmanlı Sultanı, batıda kazandığı zaferlerin etkisiyle doğuda da üstünlüğünü göstermek istiyordu. Çünkü bir Osmanlı hükümdarı olarak Yıldırım Bayezid, devletin sınırlarını ne kadar genişletirse genişletsin, İslam dünyasında daha itibarlı olan Memlûk Sultanının ‘dengi’ değildi” (Muslu, 2016:15). Kazandığı zaferin ardından Memlûk Sultanı Berkuk’a gönderdiği manidar hediyelerle ona siyasi anlamda bazı mesajları da iletmış oluyordu. Bu hediyeler arasında dikkati çeken ise yüksek rütbeli esirlerin bulunmasıydı. Her ne kadar Sultan Berkuk, Osmanlı zaferini kutlamak üzere şenlikler düzenlese de Osmanlı’nın İslam bayrağını gayrimüslim Balkan topraklarında açması ve gaza bayrağının sınırlarını hızla genişletiyor olması Memlûk sultanını artık rahatsız ediyordu (Muslu, 2016:118-120). Bayezid ise kazandığı başarıların da etkisiyle İslam dünyasındaki Memlûk üstünlüğünün yerini Osmanlıya bırakma zamanının geldiğini düşünüyordu.

Bayezid’in niyeti kısa sürede kendini göstermeye başlamıştı. Kadı Burhaneddin’in ölümünün ardından Kara Yülük’ün saldırılarına karşı Sivas halkının daveti üzerine 1398’de onun topraklarını ele geçirdi (Makrizî, 1971:906; Kanat, 2000b:229). Bu sırada Memlûk cephesinde ise 1399 yılı Haziran ayında (Şevval 801) hastalanan Sultan Berkuk çok geçmeden 6 Haziran’da (15 Şevval) öldü (Makrizî, 1971: 936-938; İbn Tağrıbirdi, 1915:8). Onun ölümünün ardından 12 yaşında bulunan büyük oğlu Ferec’e hil’at giydirilerek Memlûk tahtına oturtulmuştu (Kalkaşandi, 1987:504). Ancak henüz çocuk yaşta bulunan Ferec, devleti idare altına alamadı ve emîrleri ile sürekli mücadele etmek zorunda kaldı. Bu kargaşadan yararlanan Sultan Bayezid’in Şam diyarına doğru yürüdüğü haberi geldi (İbn Tağrıbirdi, 1915:7-8; Makrizî, 1971:971). Makrizî’ye göre 1399’da Malatya ve Elbistan’ı ele geçirmiş, Dulkadirli tahtına müdahale ettiği için Sadaka Bey kaçmış ve 1 Ağustos’da Darende’yi kuşatma altına almıştır (Makrizî, 1971:971; Kanat, 2000b:230). Yıldırım Bayezid, Memlûk

himayesinde bulunan Dulkadiroğulları Beyliği'nin iç işlerine karışan ilk Osmanlı Sultanıdır. Elbistan'ı zapt eden Bayezid, Sadaka Bey'in yerine 2 Ağustos 1399'da Nasuriddin Mehmed Bey'i beyliğin başına atamıştır (Koprman 2022:886; Mordtmann, 1977:659). Ancak Osmanlı cephesinde yaşanacak olan Fetret dönemi bu mücadelenin ertelenmesine sebep olacaktır. Fetret dönemi sonrası devleti toparlamaya çalışan ve babasının aksine hem Anadolu hem de Balkanlarda daha ılımlı bir politika izleyen I. Mehmed zamanında ise iki Sünni devlet arasındaki ilişkiler dostane devam ederken, II. Murad döneminde gerilmeye başlar (Tekindağ, 1971:23; Uzunçarşılı, 1982:188; Yinanç, 1989:34; Muslu, 2016:120). Bu nüfuz mücadelesi zamanla bir güç gösterisine dönüşecek ve bu mücadeleden en çok Dulkadiroğulları etkilenecektir.

Dulkadiroğulları'nın Yaptığı Diplomatik Evlilikler

Yıldırım Bayezid'in desteğiyle Dulkadirli hanedanının başına getirilen Nasuriddin Mehmed Bey'in ilk dönemleri Timur istilasının sebep olduğu karışıklıklarla geçmiş, Osmanlı Devleti'nde çıkan taht karışıklıkları nedeniyle Ramazanoğulları ve Karamanoğulları ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (Göğebakan, 2002:25-26). Ayrıca Mehmed Bey Osmanlılarla da ilişkilerini geliştirmeyi ihmal etmemiş ve bu ittifakı diplomatik bir evlilikle de pekiştirerek 1402'de (H. 805) kızını henüz şehzade olan Çelebi Sultan Mehmed'le evlendirmiştir¹. Ancak Dulkadirli Osmanlılarla kurdukları bu akrabalık ilişkisi Memlûk Sultanını rahatsız ederek Antep ve Darende'yi 1414 yılında çıktığı sefer ile Dulkadiroğulları'nın elinden almıştır. Mehmed Bey her ne kadar Darende'yi geri alsada onun tavrına kızan Sultan Şeyh, 1417'de Darende, Besni ve Harput şehirlerini Dulkadirli elinden alarak, beyliğin başına da daha önce kendisine bir mektupla itaatini bildiren Alaaddin Ali Bey'i atamıştır². Nasırüddin Mehmed Bey, Sultan Şeyh Mısır'a döndükten hemen sonra kardeşini uzaklaştırarak beyliğin idaresini tekrar ele geçirmiştir. Memlûk Sultanı o dönemde Karamanlılarla mücadele içinde olduğundan Mehmed Bey'in başa geçmesine ses çıkarmamış hatta kendisini Karaman seferine davet etmiştir. 1419 yılının Ağustos ayında Sultan Şeyh'in oğlu, Dulkadiroğlu Nasırüddin Mehmed Bey ve diğer pek çok emirle birlikte Karamanoğulları'na sefer düzenlemiştir. Ellerindeki bütün malları yağmaladıktan sonra Kayseri'yi ele geçiren sultanın oğlu, burasını yanında sefere katılan Dulkadiroğlu Mehmed Bey'e vermiştir (Makrizî, 1972:505; İbn Tağribirdi, 1918:404; Eldem, 1927:309). Böylece Dulkadiroğulları üzerindeki nüfuz mücadelesi bu defa Memlûklerin başarısıyla sonuçlanmıştır.

Nasırüddin Mehmed Bey, bekasının Memlûk desteğiyle devam edeceğini gördüğü için onun döneminde Dulkadirli-Memlûk ilişkileri daha da düzelmiş, bir diplomatik evlilik daha gerçekleşmiştir. Memlûk tahtına çıkan Çakmak, Mehmed Bey'in Canibek'ten dul kalan kızı Nefise Hatun ile 1440 yılında evlenmiştir. Kahire'ye bizzat

¹ Emine Hanım'ın Seveli Bey'in kızı olduğu belirtilse de verilen H. 805 (1402-1403) tarihi de bu durumun aksini göstermektedir. Zira Seveli Bey 1399'da öldürülmüştür. (Eldem, 1927:309). Emine Hatun'un babası hakkındaki tartışmalar için bkz. (Sucu, 2012: 257).

² 1417 yılında Memlûklerin Tarsus'u fethinden sonra sultanın huzuruna çıkan Dulkadiroğlu Emîr Ali Bey, sultana hediyeler takdim etti ve Dulkadirli Nasırüddin Mehmed'in oğlu vasıtasıyla Darende kalesinin anahtarlarını gönderdi. Göstermiş olduğu itaati neticesinde Sultan Şeyh, Dulkadiroğlu Ali Bey'i Maraş ve Elbistan naipliğine atadı. Bkz. (Makrizî, 1972: 407; İbn Tağribirdi, 1918: 367).

kendisinin götürdüğü kızı Nefise Hatun için yapılan muhteşem düğününün ardından kızının çeyizine karşılık 30.000 dinar alan Mehmed Bey, bu evlilik sayesinde 1429'da Akkoyunlular'a kaptırdıkları Harput'u da geri alabilmiştir (Yinanç, 1989:54-55).

Nasırüddin Mehmed Bey'den sonra tecrübeli ve olgun bir yaşta beyliğin başına geçen oğlu Süleyman Bey döneminde Osmanlı ve Memlûk dostluğunu henüz devam ediyordu. Süleyman Bey, kızı Sitti Mükrime Hatun'u 1449'da henüz şehzade olan II. Mehmed'e ve diğer kızını da Nefise Hatun'un vebadan ölmesi nedeniyle Memlûk Sultanı Melik Zahir Çakmak'a vererek babasının Osmanlı ve Memlûklerle olan dostluğunu o da pekiştirmişti. Süleyman Bey'in beş kızından en güzeli ile evlenen II. Mehmed için tüm dost hükümdar ve beyleri Edirne'ye davet edilmişlerdi³. Onun dönemi Osmanlı ve Memlûk Sultanlığı ile kurulan evlilik bağları ile sükûnet ve barış içerisinde geçmiştir. Süleyman Bey böylelikle 1454 yılında vefatına kadar batıda Karamanoğulları, doğuda ise Akkoyunlu ve Karakoyunlu tehlikesinden uzaklaşmayı başarmıştır. (Emecen, 2009:74; Yavuz: 2010).

İstanbul'un Fethinin Memlûk Sarayına Yansıması: Üstünlük Mücadelesi Başlıyor

Fatih döneminin başlarında Osmanlılar ile Memlûkler arasında dostça ilişkiler devam ediyor, 21 yaşındaki Sultan Mehmed, 72 yaşındaki İnal'a olan saygısını İslami diplomatik bir gelenekle bildiriyordu. Osmanlı Sultanının hem Sultan İnal'ın Memlûk tahtına cülûsunu kutlamak hem de İstanbul'un fethini müjdelemek için gönderdiği elçilik heyeti, Bizans soylularından oluşan otuz kadar tutsak, kumaş ve çeşitli hediyelerle birlikte 27 Ekim 1453'te Kahire'ye gönderilmişti (Feridun Bey, 1179: 235-238; Tekindağ, 1976:74; Muslu, 2016: 151-159). Hatta Fatih'in elçisini samimiyetle karşılayan Sultan İnal, bu sevinci paylaşmak için başta Kahire olmak üzere memleketinde günlerce şenlik düzenlemişti. İstanbul'un fethi heyecanını tüm İslam âlemiyle gururla paylaşan II. Mehmed'in bu sevincine ortak olmuş gibi görünseler de artık Osmanlı sınırlarının Mısır'a ulaşma ihtimalin arttığına da farkındaydılar.

İstanbul'un Osmanlı topraklarına dahil edilerek iki kıtanın bağlanması Osmanlı-Memlûk ilişkilerinde bir kırılma noktasıdır. Hilafet makamının koruyucusu olarak mukaddes toprakları himayesi altında tutan, ticaret yollarının kontrolünü üstlenen Memlûkler, aynı zamanda bütün diğer Müslüman devletlerin meşruiyet arayışında başvurdukları tek mercii olarak İslam dünyasında önemli bir yere sahipti (Emecen, 2009:75). Ancak bu durum, Bizans'ın fethiyle cihan hâkimiyeti yolunda ilerleyen Osmanlılar ile ilişkilerin değiştiği bir dönüm noktası olacak ve artık Fatih, Memlûklere karşı daha cesur adımlar atmaktan çekinmeyecekti. Bu üstünlük anlayışı Hicaz su yolları meselesinde açıkça kendini göstermişti. Fatih, Hicaz'dan dönen ulemanın birinden –ki Ş. Tekindağ bu kişinin Molla Gürânî olduğunu kaydeder– hacıların susuzluk nedeniyle yollarda çok zahmet çektiklerini duymuş ve 1459'da Memlûk Sultanı Seyfeddin İnal'a bir name göndererek su yollarının tamiri ve yeni

³ Enveri, bu ihtişamlı düğününün 1450 yılının Kasım ve Aralık ayları boyunca devam ettiğini kaydederken, Solakzâde 1449 yılının (H. 853) bahar aylarında yapıldığı bilgisini vermiştir. Düğünün Osmanlı kroniklerine yansıması hakkında bkz. (Enverî,2003: 45; Âşık Paşazade, 2003:213-214; Neşri, 1995: 675-677; Solakzâde,1298:185; Uzunçarşılı, 1982:450; Uzunçarşılı, 1988:172; İnalçık,2003:396; Yinanç, 1989:55-56).

havuzların yapımı için müsaade istemiş, bu bakımın idamesinin de vakıflarla destekleneceğini belirtmişti⁴. Kibarca ve iyi niyetli olarak gözüken bu teklif aslında diplomaside Hicaz su yollarının tamiri meselesi, stratejik olarak Dulkadiroğulları üzerindeki nüfuz mücadelesi, gerçek anlamda ise Fatih'in cihanşümül imparatorluk siyasetinin bir yansıması idi (Gül, 2006:860). F. Emecen'in kaydettiği gibi belki de "II. Mehmed aslında su yolu meselesi dolayısıyla Memlûk sultanlığının göstereceği tepkinin derecesini görmek istiyor" olabilirdi (2009:77). İşte bu güç gösterisi nihayetinde Dulkadiroğulları üzerinde gerçekleşecekti. Bir tampon beylik olarak Dulkadiroğulları toprakları Memlûkler için Anadolu'nun, Osmanlılar için de Suriye'nin giriş kapısıydı ve güvenlik anlamına geliyordu. Bu nedenle Dulkadiroğulları'nı himaye etmek her iki devlet için de ayrı öneme sahipti. Hatta bu süre zarfında Dulkadiroğulları sahası sadece Memlûk ve Osmanlı için değil, Osmanlı'nın doğu komşusu Akkoyunlular için de bir mücadele alanı haline gelecekti (Kılıç, 2011: 233-234).

Osmanlı-Memlûk Nüfûz Mücadelesinde Dulkadiroğulları Beyleri

Melik Arslan Bey Dönemi ve Dış Dünyada Olup Bitenler

Osmanlı'nın güçlenmesi ile Ortadoğu'da hakimiyet mücadelesi ve bu mücadelede jeopolitik konumu nedeniyle Dulkadiroğulları toprakları Osmanlı-Memlûk ilişkilerinde bir güç savaşına dönüşmüştür. Özellikle de Osmanlı hanedanı ile Dulkadiroğulları arasında yapılan politik evlilikler, Osmanlı sultanlarının bu müdahaleyi akrabalık bahanesiyle meşrulaştırması ile sonuçlanacaktı. Melik Arslan Bey, Fatih Sultan Mehmed'in kayınbiraderi idi. O, Memlûkleri de ihmal etmeyerek her iki tarafla da dostluk ilişkilerini sürdürmeye çalışsa da bu defa batıda Karamanlılar ve doğuda Akkoyunlular onları rahat bırakmamışlardı. 1464 yılında Karamanoğlu İbrahim Bey'in vefatıyla çıkan iç karışıklıklardan yararlanan Melik Arslan Bey, Kayseri'yi geri almak istemiş ancak Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın Karamanoğulları'na yardım etmesi neticesinde başarılı olamamıştı. Fatih'in kayınbiraderi olan Melik Arslan Bey'in Osmanlılara yaklaşmasından hoşlanmayan Memlûk Sultanı Hoşkadem, 1465 yılının Ekim ayında bir suikastle onu Elbistan'da camide ibadet ederken öldürtmüştü⁵ (İbn İyas, 1972:434). Memlûklerin kuzey sınırlarını korumak için aldıkları bu önlem beylik üzerindeki Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesinin hızlanmasına sebep olmuştur. Memlûklerde gittikçe yükselmekte olan Osmanlı algısı gün geçtikçe değişmekteydi. Sultan Mehmed'in dur durak bilmeyen fetihlerini hediyelerle süsleyen elçilerin yanı sıra

⁴ Âşıkpaşazâde eserinde, II. Mehmed'in mektubunu gönderdiği elçilerle birlikte hediyeler de yolladığını ancak Karamanoğlu'nun araya girerek Memlûk sultanını yalan sözlerle etkilediğini kaydetmiştir: "*Osmanoğlu bürke bahanesiyle Mekke Sultanına yüklerle filori gönderdikim sana yağı oldu Osmanoğlu*" diyerek Karamanoğulları'nın da gönderdikleri mektupla husumet tohumları attığından bahseder. Bkz. (Âşıkpaşazâde, 1332:208; Solakzâde, 1298:295; Ayrıca bkz. (Uzunçarşılı, 1982:141; Tekindağ, 1976:77; Emecen, 2009:77; Kılıç, 2011:231; Güler, 2014:117). Hicaz yollarının tamiri meselesi, meselenin tarihi arka planı ve Osmanlı-Memlûk ilişkilerine yansıyan boyutu hakkında bkz. (Gül, 2006:855-861).

⁵ İbn Tağrıbirdi Elbistan nâ'ibi olarak nitelendirdiği Melik Arslan Bey'in H. 870 yılının Rebî'ü'l-evvel ayında kılıcının Kahire'ye geldiğini, onu yollayanın ismini zikretmek bana düşmez dediği fedailer tarafından öldürdüğünü kaydetmekle yetinmiştir. Bkz. (Solak, 2012:565). Aynı bilgiler Aşıkpaşazade'nin eserinde de mevcuttur. Eserde Dulkadirli Beyi Melik Arslan'ın Hoşkadem'in gönderdiği fedailer tarafından Cuma mescidinde öldürüldüğü kayıtlıdır. Bkz. (Âşıkpaşazâde, 1332:207; Uzunçarşılı, 1982:141-142; Yinanç, 1989:61).

ilk Osmanlı altın parasını bastıran Fatih'in sikkesinin üzerindeki unvanlar da bu yeni tavrı yansıtıyordu⁶. Bu tavır elbette kısa süre içinde uygulamada da kendini gösterdi. Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'daki tüm izlerini ortadan kaldıran ve Anadolu'da Osmanlı birliğini temelini atan Trabzon'un fethi olayından sonra Fatih'in bu sevincine Memlûk Sultanı Hoşkadem kayıtsız kalmayı tercih etmiş ve kutlama için elçi göndermemişti. Karşılığında da Fatih, Hoşkadem'in tahta çıkışını tebrik etmeyecek, Âşıkpaşazâde'nin ifadesiyle “*âdet-i muhabbet terk*” olunacaktı (Âşıkpaşazâde, 1332:206-207; Tekindağ, 1976:77; Muslu,2016: 159-160). Artık daha saldırgan bir politika izleyen Fatih, Anadolu'ya yönelmiş ve Memlûklerin Karamanoğulları üzerindeki hâkimiyetini de tanımayarak ilişkileri iyice koparmıştı. Memlûkler, Anadolu birliğini elinde tutmak isteyen Fatih'in tüm engelleri tek tek kaldırdığını biliyor ve bu nedenle Osmanlıların Torosları aşarak güneye inmesine ve kendi sınırlarına dayanmasına engel olmaya çalışıyorlardı (Güler, 2014:118). Nihayet durum daha da ciddileşerek diplomatik yazışmalara dökülmeye başladı. H. 868 senesi Ramazan ayında (Haziran 1464) Kahire'ye giden Osmanlı elçisi âdet olduğu üzere yeri öpmediği gibi Sultana hitaben yazılan mektupta Fatih, *el-makarru'l-kerîm* elkabıyla yani Türkmen reisleri için kullanılan sıradan bir sıfatla başlamaya bile cüret edebilmişti. Oysa bu sadece Memlûk sultanının ondan daha üstün olduğunu göstermek için Fatih'e ya da diğer Memlûk emirlerine kullandığı sıradan bir hitap şekliydi (İbn Tağrıbirdi, 1931:471; Tekindağ, 1976:76; Muslu, 2016:171).

Bu üstünlük yarışı şimdi de Dulkadiroğulları Beyliği üzerinde devam ediyordu. Çünkü Fatih'in fetih politikasında güneye inebilmek için 1465 yılında kayınbiraderi Melik Arslan'ın öldürülmesinden sonra beylik üzerindeki Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesi daha da artmıştı. Artık aleni güç gösterisinde bulunmaktan çekinmeyen Osmanlılar ve şimdiye kadar Ortadoğu İslam âleminin en büyük gücü olan Memlûkler, Dulkadirli Beyliği tahtına geçecek ismi belirlemek için bir üstünlük yarışına girmişlerdi. Hoşkadem tarafından desteklenen Şahbudak ile II. Mehmed'in desteklediği Şehsuvar isimli iki kardeş beylik makamına talip olmuşlardı. Bu Dulkadirli kardeşler arasında iki yıl sürecek olan iç savaşta Osmanlı ve Memlûk diplomatik temsilcileri İstanbul ve Kahire arasında gidip geleceklerdi (Kopruman, 2002:891; Muslu, 2016:167). Bir taraftan Anadolu birliğini sağlayan ve sınırlarını güneydoğuya uzatarak Dulkadiroğulları topraklarına kadar ulaşan Osmanlılar, diğer taraftan ise kuzey sınır güvenliğini bu tampon beylik sayesinde elde ve güvende tutabilen Memlûkler, kendilerine sadık olan ve münasip gördükleri Dulkadiroğulları beylerini atayabilmek için güç gösterisinde bulunacaklardı. Zaferin galibi ise Şehsuvar veya Şahbudak'tan ziyade Osmanlı veya Memlûk Sultanı olarak anılacaktı.

Nüfuz Mücadelesinde Şehsuvar Bey Dönemi (1466-1472)

Dulkadirli tahtını boş bırakmayan Memlûkler, o sırada Kahire'de bulunan Melik Arslan Bey'in kardeşi Şahbudak Bey'in bu makama geçmesini uygun gördüler (İbn İyas, 1972:435; Âşıkpaşazâde, 1332:207; Tekindağ, 1971:30; Uzunçarşılı, 1982:142;

⁶ Sultan II. Mehmed kendisini: “*Sultânü'l-berreyn ve hakânü'l-bahreyn*” iki kıtanın sultanı ve iki denizin hakanı ve “*Dâribü'n-nadr sâhibü'l-'ızz ve'n-nasr fi'l-berr ve'l-bahr*” yani altın sikke bastıran karada ve denizde şanın ve zaferin efendisi olarak ilan ediyordu. Bkz. (Muslu, 2016:160-161).

Yinanç, 1989:62). Ancak Dulkadirli halkının ileri gelenleri kardeş katili olarak gördükleri Şahbudak Bey'i kabul etmeyerek, Osmanlı Sultanı II. Mehmed'in yanında bulunan Melik Arslan'ın kardeşi Şehsuvar Bey'in başa geçmesini istemişlerdi. Böylelikle II. Mehmed'den düstur alan kayınbiraderi Şehsuvar Bey yanındaki Osmanlı kuvvetleriyle birlikte memleketine döndü (Âşıkpaşazâde, 1332:207; Hoca Saadeddin, 1279:570; İbn Kemal, 1991:273; Uzunçarşılı, 1988:172; Tekindağ, 1976:78). II. Mehmed'in memnuniyetle duruma el koyduğu bu mesele üzerine elbette Memlûk Sultanı tepki gösterecekti. Bu yüce Memlûk himayesindeki Dulkadiroğulları tahtına ikinci defa bir Osmanlı sultanının müdahalesi demekti ki bu güç gösterisi rekabetin resmi olarak ilanından başka bir şey değildi.

Ayrıca Osmanlı Sultanı, Şehsuvar Bey'in babası Süleyman Bey'in hâkimi olduğu bütün toprakların artık tek yöneticisi olduğunu övgüyle anlattığı Aralık 1465 tarihli bir fermanla, Şehsuvar'ın tüm Bozoklu Türkmenlerin hâkimi olduğunu ve "*bu hükm-i cihan güşâya i'timâd ve ri'âyet edilmes*" gerektiğini vurgulamıştı. Şehsuvar Bey, II. Mehmed'den aldığı destekle 1466 yılında kardeşi Şahbudak'ı yenerek yerine kendisini Dulkadirli beyi ilan etti (Yinanç, 1989:63-64; Güler, 2014:119). Elbette Memlûk Sultanı Hoşkadem duruma tepkisiz kalmayarak Berdi Bey kumandasındaki bir orduyu Şehsuvar üzerine gönderdi. Şehsuvar, Osmanlı desteğiyle Memlûk ordusunu yenilgiye uğratarak kardeşinin yerine Elbistan tahtına oturdu (İbn Tağrıbirdi, 1931:647; Sümer, 1964:53; Mordtmann1977:660; Yinanç, 1989:63; Güler, 2014:119; Şeker, 2018:532).

Fatih'in 1466 yılının Kasım ayında Mısır'a gönderdiği mektupta ise haklarını savunduğu Şehsuvar'ın iyi bir bey olduğunu belirttikten sonra, tahtın meşru varisi olarak Şehsuvar'ın tanınmasını ve ona dostça muamele edilmesini Memlûk Sultanından talep etmiş, ancak Sultan Hoşkadem onun bu meseleye karışmasını istemediğini belirten ve teklifi reddeden bir cevap yazmaktan çekinmemişti (Har-El, 1995:35-38; Yinanç, 1989:64; Koprman, 2002:891; Güler, 2014:120). Sultan Hoşkadem, Osmanlı müdahalesine karşılık vermekte gecikmedi ve Şehsuvar'ın karşısına amcası Rüstem Bey'i çıkararak Elbistan naibliğine atadı. Ancak Rüstem Bey başarılı bir rakip değildi (Yinanç, 1989: 63-64; Ayaz, 2012:31; Solak, 2012:566). Şehsuvar Bey'in Memlûklerin de desteklediği Rüstem Bey'e karşı kazandığı üstünlük, cesaretini artırarak fetih yolunu açtı. Bağımsız olma hayali kuran Şehsuvar Bey, sınırlarını genişletme maksadıyla Birecik, Besni, Gerger ve Rumkale'yi ele geçirdi (Yinanç, 1989:65; Güler, 2014:120). Şehsuvar Bey'in bu cüreti Sultan Hoşkadem'i kızdırıp, kumandanlara müdahale etmeleri için emir verse de onu öldürecek olan hastalığı nedeniyle sona yaklaşan Hoşkadem'in ülkesi artık kargaşa halindeydi. Şehsuvar Bey için Memlûk tahtında gerçekleşen değişiklikler ve istikrarsızlık kaçırılmayacak bir fırsattı (Ayaz, 2012:33; Solak, 2012: 567-568).

10 Ekim 1467'de Sultan Hoşkadem vefat etmiş, ardından Kahire'de birkaç kez taht değişikliği yaşanmış ve Sultan Kayıtbay Memlûk tahtındaki uzun sürecek dönemine başlamıştı. Kayıtbay tahta çıktığında kendisini tanımayan Şehsuvar Bey tehlikesinin yanı sıra, ona destek olan Osmanlı tehlikesi ile de karşı karşıyaydı. Osmanlı Sultanı elbette Kayıtbay'ın tahta çıkışı için "kutlu olsun elçisi" göndermemişti (Âşıkpaşazâde, 1332:210). Yeni Mısır Sultanı devletin kuzey sınırlarını güvence altında tutabilmek için öncelikle Şehsuvar Bey üzerine gidecekti. 1469 yılının Ağustos ayında (Safer) Memlûk sultanı, Malatya valisi Korkmaz el-sagîr ile Ramazanoğlu Ömer

Bey'i Dulkadirli Şehsuvar'a sefer yapmaları için görevlendirdi. Yapılan savaşta bozguna uğrayan Şehsuvar'ın iki kardeşi, emîrleri ve müttelikleri ile akrabalarından bir kısmı esir edildi. Ekim ayında (Reb'ü'l-evvel 874) Ramazanoğlu Ömer Bey'in Sis kalesini Şehsuvar'ın elinden aldığı haberi Kahire'ye ulaşmıştı. Hatta Memlûk himayesindeki Ömer Bey'in bu başarısı sonrasında Sultan Kayıtbay kendisine hil'at giydirmişti (İbn İyas, 1931:38; Sümer, 1964:53). Ancak Şehsuvar Bey, 1470 (H. 875) yılının ortalarında Halep'e civarını yağmalayarak Ramazanoğulları'nın üzerine yürüdü ve Feke, Ayas, Sis (Kozan) kaleleri ile Bagras'a kadar uzanan Ramazanoğulları ülkesini zapt etti (Tekindağ, 1976:79). Âşıkpaşazâde Şehsuvar'ın başarıları için şu cümleyi kaydedecekti: "*Âher Mısırlı Şehsuvar'ın elinde 'âciz kaldılar, nice kal'aların ve nice şehirlerin harâb itdi*" (1332:211). Hatta kazandığı başarıların ardından "*el-Melikü'l-muzaffer*" unvanını alarak kendi adına hutbe okutup, para bastırma cüretinde dahi bulunmuştu (Uzunçarşılı, 1988:174; Baykal, 1957:280; Tekindağ, 1976:79). Elbette bu durum kendisine destek veren iki cihan hâkimi Osmanlı Sultanının da hoşuna gitmeyecekti. Bu artık Şehsuvar Bey'in sadece Memlûk himayesini değil, Osmanlı himayesini de kabul etmek istemediğinin ilanıydı.

Şehsuvar Bey, Sultan Kayıtbay'ın yeni bir seferinin önüne geçebilmek adına anlaşma yoluna gitmek istedi ancak Kayıtbay gelen elçilik heyetini kabul etse de Şehsuvar'ın talebini reddetti. Şehsuvar'ın Fatih sayesinde bu desteğe sahip olduğunu bildiği için öncelikle Osmanlı sultanıyla münasebete geçti. Âşıkpaşazâde'nin verdiği bilgilere göre Mısır'dan gelen mektupta daha önce su berkeleri yapmak amacıyla sizi hayırdan menedenleri cezalandırırız, bizim sizinle dostluğumuz ezeli ve ebedidir diye iyi dilekler, hediyeler ve özür içeren mektup, Osmanlı katında pek işe yaramamış görünüyordu. Fatih gönderdiği mektupta özrü kabul ediyor, nice yıldan sonra tahta geçişini kutluyor ancak en fenası daha önceleri "*Sultân-ı Haremeyn babam*" şeklinde yazılan hitap artık "*Hâdim-i Haremeyn*" ve "*karındaşım Mısır Sultânı*" şeklinde geçiyordu (Âşıkpaşazâde, 1332:209; Uzunçarşılı, 1982:143; Tekindağ, 1976: 80-81; Gül, 2006:858). Mehmed'in 62 yaşındaki Hoşkadem'e yaşına rağmen saygısızca tavrı onun doğu politikasının bir göstergesi olarak yorumlanabilirdi. Üstelik bu da yetmezmiş gibi mektubu getiren elçi Sultan Kayıtbay'ın huzurunda yer öpmediği gibi kendisine sebebi sorulduğunda: "*ben yer öpmeğe gelmedim, padişahımdan sultana selam getirdim*" cevabını vermişti. Hatta Fatih artık meşru sebebi de olan "*kaide bilmez birinin hükm eylediği Mısır*" üzerine sefere çıkmaya karar vermiş ancak itaatsizliği nedeniyle sefer Karamanoğulları'na düzenlenmişti (Âşıkpaşazâde, 1332:210; Tekindağ, 1976:81; Muslu, 2016:161-162).

Sultan Kayıtbay'ın, Şehsuvar Bey hakkında Fatih'e gönderdiği elçi, Şehsuvar'a yardımı kesmesi koşuluyla ona ait bütün toprakları geri vereceğini bildiriyordu. Kendi adına hutbe okutup para bastıran Şehsuvar'ın itaatsizliğini affetmeyen Osmanlı sultanı bu teklifi kabul etmiş böylece Şehsuvar Osmanlı desteğinden mahrum kalmıştır⁷. Kayıtbay bununla da yetinmemiş, işini garantiye almak adına Şehsuvar'ın yanında bulunan diğer Türkmen beyleriyle de anlaşarak onlara keselerle filori göndermiş,

⁷ İbn Kemal, *dimâğ-ı pür-fesâdı bâd-ı gururla dolan Şehsuvar Bey'in Osmanlı sultanına isyanı nedeniyle bunların başına geldiğini anlatır*. Bkz. (1991:393-394).

Fatih'in ona desteği kestiğini de ilan etmişti (Âşıkpaşazâde, 1332:211; Tekindağ, 1976:81; Har-El, 1995:92, 95; Koprman, 2002: 892).

Memlûk Sultanı Kayıtbay yaptığı bu anlaşmaların ardından 1471 yılının Mayıs ayında Emîr Yaşbey'i Şehsuvar ile savaşmak için görevlendirdi. Memlûk itaati altında bulunan Bozoklu ve Üçoklu Türkmen beyleri de Halep'te bulunan Yaşbey ile hareket edeceklerdi. Bu Türkmen beyleri arasında Şahbudak'ın yanı sıra Bayatlardan Eslemesoğlu Mehmed, Bozcaoğlu Halil, İnaloğlu Hamza ve Gündüz ile Ramazanoğulları'ndan Ömer Bey ile kardeşi Davud da bulunuyordu (İbn İyas, 1931:48; Sümer, 1964:54; Yinanç, 1989:70; Ayaz, 2012:36). Savrun Çayı'nın Ceyhan'a döküldüğü yerde yapılan mücadelede Şehsuvar Bey ağır bir yenilgiye uğradı. Memlûkler önce Ayıntab'ı daha sonra da Şehsuvar'ın Ramazanoğulları'ndan aldığı şehirleri tekrar ele geçirdiler. Memlûk kuvvetleri tarafından bu topraklar geri alınarak Ramazanoğulları'na verilecek ve Dulkadirli Çukurova bölgesinden tamamen çıkarılacaktır. Böylece Şehsuvar, Çukurova'da ele geçirdiği yerleri tamamen kaybetmişti. Memlûk Emîri İnal Aşkar, Ramazanoğulları ile hareket ederek Adana ve Tarsus'a tekrar hâkim oldu. Sis'e ulaşan Yaşbey de burada Dulkadirli kumandanı Devletbay'ın kuvvetleriyle karşılaşarak onları yenilgiye uğrattı ve Sis'in de ele geçirilmesiyle Memlûk Devleti hedefine ulaştı. Şehsuvar Bey önce Zamantı Kalesi'ne kaçtıysa da daha sonra Memlûkler tarafından esir alınarak 1472 yılı Ağustos ayında Kahire'ye götürüldü ve üç kardeşi ile birlikte asılarak öldürüldü⁸ (Âşıkpaşazâde, 1332:211; İbn Kemal, 1991:394; Sümer, 1964:54; Tekindağ, 1976:82; Yinanç, 1989:72-73; Kılıç, 2011:235; Ayaz, 2012:46-47).

Osmanlı-Memlûk Husûmeti Artarken: İkinci Defa Şahbudak Bey (1472-1480)

Mısır hükümeti Şehsuvar tehlikesinden kurtulduktan sonra Sultan Kayıtbay, Fatih'e verdiği sözü tutmadı ve kuzey sınırını güvence altında tutabilmek için yeniden Şahbudak'ı Dulkadirli beyi olarak atadı. Fatih, Mısır sultanına haber gönderdiği halde gelen cevap olumsuz olmuş ve Âşıkpaşazâde bu durumu: "*bir dahi 'adâvete sebep bu oldu*" diye açıklarken, Solakzâde daha iddialı bir şekilde ahdine vefa etmeyen Mısır Sultanı hakkında: "*Sultân-ı Hüdavendigâr Hazretleri haberdâr olıcak deryâ-yı gazâbları cûş-ı hurûş edüb*" kaydını düşmüştür (Âşıkpaşazâde, 1332: 211; İbn Kemal, 1991: 396-397; Solakzâde, 1298:263).

Şahbudak'ın ikinci defa Dulkadirli hanedanın başına geçtiği süreçte Amasya'da bulunan Şehzade Bayezid'in yanına giden Dulkadirli Beylerden biri de

⁸ Solakzâde, Şehsuvar Bey'in Mısırlılar tarafından nasıl kandırılarak kaleden çıkartılıp idam edildiğini şu şekilde aktarır: "*Şehsuvar bu hali göricek Zamantı Hisarına firâr edüb anda karar eyledi. Serdâr-ı düşman Şehsuvar Beğ'in leşkeri içine âdemler salub böyle 'ahd eyledi ki Şehsuvar Beğ eğer muhâlefet etmeyüb itâ'at ederse yine memleketi kendüye ibkâ oluna. Mezbûr Şehsuvar Beğ bu söze mağrûr olub hisârdan taşra çıkub leşker-i 'adüvvünün serdarı ile mülâkât etdikde ümerâ-yı çerâkise hemîşe-i serkeşlik üzere olub birbirlerine ittifâkları olmamağın içlerinden biri serdarlarına muhâlefet edüb sen 'ahd etdin ise ben etmedim benimle sultana gelsün sultan ne emrederse ânınla 'amel olunsun deyu gavga kaldırdı. Ve bu gûnâ dam ü tezvîr ile bîçare Şehsuvarı Mısıra iletdiler. Sultan-ı Mısır hiç söyletmeyüb kuvvet-i kâhiresin izhâr için Mısır bazarında berdâr eyledi*". Bkz. (1298:263). Ayrıca Şehsuvar Bey'in İdamı hakkında bkz. (Şeker, 2018:547-549).

Alâüddevle Bey'dir (İbn Kemal, 1991:397; Güler, 2014:133). Yanındaki Osmanlı kuvvetleri ile Dulkadirli tahtına çıkabilmek için Şahbudak'ın üzerine yürüyen Alâüddevle Bey mağlup olmuş ve askerlerin bir kısmı esir düşmüş idi (Solakzâde, 1298:263). İşte bu esirlerin arasında bulunan Osmanlı askerlerinin kesik başları Sis (Kozan) naibi tarafından Memlûk Sultanına gönderilmişti. Kayıtbay'ın daha önce verdiği sözü tutmayışı ve Şahbudak'ı yeniden Dulkadirliğin başına geçirmesi zaten Fatih'i yeterince kızdırmış iken üstüne yaşanan bu olay Fatih'in Dulkadirli tahtına müdahalesine sebep oldu. Güçlü Osmanlı ordusu ile desteklenen Alâüddevle Bey, 1480 yılında Dulkadir tahtını ele geçirdi ve Şahbudak tekrar Mısır'a kaçmak zorunda kaldı⁹ (Solakzâde, 1298:263). Artık iki taraf için de diplomatik ilişkilerin bile kurtaramayacağı bir süreç başladı.

Alâüddevle Bozkurt Bey Döneminde Osmanlı-Memlûk Rekabeti (1480-1515)

Fatih yaşananların ardından intikam almak niyetiyle asker toplasa da ömrü vefa etmeyecekti. Hasta olarak çıktığı Mısır seferi sırasında 3 Mayıs 1481'de Gebze yakınlarında iken vefat etti (Âşıkpaşazâde, 1332:213; Neşri, 1995:840-843; Solakzâde, 1298:295; Uzunçarşılı, 1982:144; Tekindağ, 1976:84; Koprman, 2002:894). Kayıtbay, Fatih'in ölümü nedeniyle taziyelerini bildirmemiş gibi yeni Osmanlı sultanının da tahta çıkışını da hayırlamamıştı (Gelibolulu Âlî, 2009:178b). Üstelik aynı yılın Temmuz ayında Osmanlı'ya karşı koz olabilecek bir fırsatı kaçırmayarak Şehzade Cem'i büyük bir merasimle karşılamışlar, bu da aradaki husûmeti bir kat daha artırarak farklı bir boyut getirmişti. Elbette iki devlet arasındaki gerginlik sadece Anadolu beylikleri üzerinde hakimiyet kurma meselesi değil, Mekke ve Medine'yi de elinde bulunduran Mısır sultanının Osmanlı sultanına karşı üstünlük iddiası idi (Tansel, 1966:94; Uzunçarşılı, 1982:165; İnalçık, 2009:132; Koprman, 2002:894; Muslu, 2016:180). Memlûklerin Cem'e sahip çıkmaları artık iki İslam hükümdarı arasındaki ihtilafın tamamen kızışmasına sebep olmuştu.

Osmanlı'nın içinde burumu fırsat bilen Alâüddevle Bey, Memlûklerden çekindiği için hemen Sultan Kayıtbay'a itaatini bildirerek ustaca Memlûk tehlikesinden kurtulmuştur. Hatta Alâüddevle'nin itaatini kabul eden Sultan Kayıtbay, yanına sığınan Şahbudak Bey'i Şam kalesine hapsedirmiştir (Yinanç,1989:80; Güler, 2014:135). Osmanlı ile olan ilişkilerini de koparmak istemeyen Alâüddevle Bey, II. Bayezid'in kardeşi Cem Sultan ile olan mücadelesinde Bayezid'e yardım etmeye çalışmış, ancak Cem Sultan'ı yakalamayı başaramamıştır (İbn Kemâl, 1997:37-38; Feridun Bey, 1179:290; Har-El, 1995:111; Yinanç,1989:80). Bu süre zarfında İbn Kemal, Bayezid'in kayınpederinin Osmanlı'ya muazzam itaatkâr olduğundan övgüyle bahseder¹⁰. Alâüddevle Bey, topraklarını tehlike altında bırakan Memlûklere karşı tarafını seçmiş

⁹ Alâüddevle Bey'in Osmanlı desteği ile tahta geçtiği ve Fatih'in himayesinde olduğunu gösteren en güzel kanıt Kırşehir Ahi Evren türbesinin kapısı üzerinde bulunan 1481 (H. 886) tarihli kitabedir. Daha fazlası için bkz. (Uzunçarşılı, 1988:174, dn.1; Tekindağ, 1976:83).

¹⁰ "Emîr-i mu'azzam nûyîn-i a'zam Süleymân Begoglu 'Alâü'ddevle Bege, ki Elbistân diyârının şehriyârı ve Zül-kadr Türkmânının sâlârı-ydı, der-i âsîtan-ı âsümân-nişân-ı hâkânîden misâl-i vâcibül-ittibâ'la hükm-i cihân-mutâ' irsâl olunub, etbâ' u eşyâ'yle sefer-i zafer-esere da'vet olupdururdi". Bkz. (İbn Kemâl, 1997:35).

görünüyordu (Âşıkpaşazâde, 1332:214). Nihayetinde Sultan Bayezid, şehzadeliği sırasında kuzey Memlûk sınırına yakın bir yerde Amasya'da valilik yapmış, o süre zarfında bölgenin yerel dinamiklerine yani Dulkadirli-Memlûk ilişkilerine tanıklık etmişti. Dulkadiroğulları hanedanı ile Osmanlılar arasındaki evliliklerden biri de 1467 yılında Alâüddevle Bozkurt Bey'in kızı Ayşe Hatun ile Fatih'in oğlu Şehzade II. Bayezid'in yaptığı evliliğidir ki bu evlilikten Yavuz Sultan Selim dünyaya gelecekti (Uzunçarşılı, 1988:173; Tekindağ, 1967a:348; Tansel,1966:126; Koprman, 2002:893; Muslu, 2016:183).

İki devlet arasındaki nüfuz mücadelesini fırsat bilen Alâüddevle Bey'in 1483'te Memlûklerin elinde bulunan Malatya'yı kuşatması Sultan Kayıtbay'ı sinirlendirmiş ve Dulkadiroğulları'na sefer açmıştır. 23 Eylül 1484 yılında Elbistan'da yaşanan Memlûk-Dulkadir mücadelesi, Osmanlı Sultanının desteğiyle Dulkadiroğulları'nın başarısıyla sonuçlanmıştı (İbn Kemâl, 1997:36-37; Tansel, 1966:96-97; Yinanç,1989:81-82; Muslu,2016:183). Kayıtbay, Alâüddevle Bey'i yalnız bırakmak ve Cem'in durumunu görüşmek adına diplomatik bir manevra ile 1485'te II. Bayezid'e Halife'nin de desteğiyle barış elçisi göndermiş ancak bir anlaşmaya varılamamıştı. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin 1483 yılında Karaman ilini bir eyalet haline çevirmesinden sonra Çukurova'da bulunan Üçoklu Türkmenler ile de ilişkileri de gittikçe arttı (Tekindağ, 1967a:346-347). Hatta Karaman beylerbeyi olan Karagöz Paşa'nın yardımıyla Osmanlılar 1485 yılının Mayıs ayında (Cemâziye'l-ülâ 890) başta Gülek Hisarı olmak üzere Adana ve Tarsus kalelerini ele geçirdiler (Aşıkpaşazâde: 2003:581; İbn Kemâl, 1997: 87; Gelibolulu Âfî, 2009:178b; Solakzâde, 1298:296; Tekindağ, 1967a:351; Uzunçarşılı, 1982:191). Osmanlı Devleti'nin artık Torosların güneyinde de kuvvetini göstermesi Mısır sultanını iyice telaşlandıracak, bu güç yarışı iki devlet arasında altı yıl sürecek olan Ortadoğu'da hakimiyet mücadelesinin başlamasına neden olacaktı (Tansel, 1966:98-99; Kılıç, 2011:236; 1485'te başlayıp 1491'de sona eren Osmanlı-Memlûk savaşları hakkında bkz. Har-El, 1995:133-210).

Artık diplomatik ilişkiler vasıtasıyla süren çatışma savaş meydanına taşınıyordu. Bu süreçte Dulkadiroğulları rahat bir nefes alarak Memlûk hedefinden çıkmışlardı ve Sultan Kayıtbay'ın şimdiki amacı kaybettiği Çukurova topraklarını ele geçirmektir. Ancak Memlûk silahının tekrar kendisine doğrultulmasından çekinen Alâüddevle Bey, 1485 yılının Kasım ayında yaşanan Osmanlı-Memlûk mücadelesinde Çukurova'nın tekrar Memlûk eline geçmesi için destek verdi. Osmanlılar her ne kadar Dulkadiroğulları'nı birkaç defa yardıma çağırmışlarsa da Alâüddevle Bey Memlûklerin hedefinde olmamak adına denge siyaseti gütmeye çalışarak savaş meydanına kasıtlı olarak geç gelmişti. Bu yenilgi ve özellikle de Osmanlı beylerinin savaştan kaçmaları İstanbul'da büyük bir üzüntüye neden oldu. Ancak 1486 yılının Kasım ayında Kahire'ye götürülen ve diğer esir askerlerle birlikte boyunlarında zincirle Kahire sokaklarında dolaştırılan Hersekoğlu Ahmed Paşa, Sultan Kayıtbay tarafından Aralık ayında (Muharrem 892) serbest bırakıldı (Edhem, 1330:200-202; Aşıkpaşazâde, 1332:233; İbn Kemâl, 1997:108; Münecimbaşı, 1321:387; Har-El, 1995:146; Koprman, 2002:896). Bu süre zarfında Alâüddevle Bey'in kardeşi ve rakibi olan Şahbudak Bey, 1487 yılının Eylül ayında Şam hapisanesinden kaçarak Osmanlı Sultanı II. Bayezid'e sığınmış ve kendisine Vize sancakbeyliği verilmiş idi (Solakzâde, 1298:302; İbn Kemâl, 1997:116; Uzunçarşılı, 1982:193; Tansel, 1966:129; Yinanç, 1989:84).

Osmanlı Devleti'nin aldığı yenilgi üzerine Memlûklere karşı büyük bir savaş hazırlığına giriştiğinden haberdar olan Kayıtbay, Sultan Bayezid'e anlaşma teklifi götürdüysede kabul edilmedi. Aksine İtalyan cumhuriyetlerine ve Floransa'ya yardım teklifinde bulunmak için elçiler gönderdi (Tansel, 1966:99; Tekindağ, 1967a:361-362). Bütün hazırlıklarını tamamlayan Osmanlı Devleti, 18 Mart 1488 (3 Reb'ül-âhir 893) tarihinde vezirliğe yükselen Hadım Ali Paşa komutasında 2000 yeniçeri, timarlı asker, Rumeli Beylerbeyi Halil ve Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'dan oluşan büyük bir orduyu Çukurova üzerine gönderdi. Ayrıca esâretten kurtulan Ahmed Paşa da büyük bir filoyla Akdeniz'e açıldı (Oruç Bey, 1972:134-135; Münecimbaşı, 1321:387; Aşıkpaşazâde, 1332:236; İbn Kemâl, 1997:108; Tekindağ, 1967a:362). Çukurova topraklarında ilerleyen Osmanlı kuvvetlerinin başarısı Sultan II. Bayezid tarafından büyük bir sevinçle karşılandıysa da çok uzun sürmeyecekti. Durumdan haberdar olan Memlûk Sultanı Kayıtbay, hazırladığı güçlü bir orduyu Adana'ya gönderdi. Memlûk kuvvetlerinin yola çıktıklarını haber aldıkları zaman Alâüddevle Bey'e de bir mektup gönderilerek Dulkadiroğulları kuvvetlerinin Adana'da Osmanlı ordusuna katılması istenmişti (Gelibolulu Âlî, 2009:178b). Memlûklerin kendi topraklarına girme ihtimalinden dolayı kendisinin Adana'ya gelemeyeceğini bildiren Alâüddevle Bey, iki tarafa karşı da dikkatli davranmaya çalışıyordu. Hatta bu sırada çıkan bir fırtına yüzünden Osmanlı gemilerinin bir kısmı battı ve kalanlar da büyük hasar gördü. Osmanlı kuvvetlerini yenilgiye uğratan Memlûkler, Bagras geçidinden Ayas yoluyla Adana'ya girerek Ağa-Çayırı denilen mevkide bulunan Osmanlı kuvvetleriyle karşılaştılar (Münecimbaşı, 1321:388; İbn Kemâl, 1997:110-111; Tekindağ, 1967a:363-364; Har-El, 1995:183). 17 Ağustos 1488 tarihinde yapılan savaşta önce başarılı olan Osmanlı ordusu, Karamanlı sipahilerin Aşıkpaşazâde'nin ifadesiyle "*Karaman hâ'inleri orduyu yağmaladılar kaçdılar*" haince savaş alanını terk etmeleri sebebiyle mağlup oldu (Aşıkpaşazâde, 1332:237; Kopruman, 2002:897). Memlûk kuvvetleri ile savaşan aralarında Alâüddevle'nin askerlerinin de bulunduğu Ramazanlı, Turgudlu ve Varsaklı Türkmenleri de Osmanlı ordugâhını yağmalayanlar arasındaydı (Münecimbaşı, 1321:388-399; Tekindağ, 1967a:365; S. Tansel, 1966:127; Yinanç, 1989:85; Muslu, 2016:189). Bu yenilgide Alâüddevle'nin de payı bulunmaktadır. S. Tansel, Topkapı Sarayı Arşivi'nden yayınladığı bir belgede, Alâüddevle Bey'in Karagöz Paşa'ya mektup gönderdiği ve Paşa'nın bu mektuba göre Dulkadir kuvvetlerinin kendisine yardıma gelebilmesi için savaşın bir iki gün tehir edildiği bilgisi yer almaktadır (Tansel, 1966:101).

Osmanlı Devleti'nin Çukurova'da yapılan mücadelelerde başarısızlığa uğraması Üçok ve Bozoklu Türkmenler ile diğer boyların güçlü Memlûk Devleti'nin tarafında yer almalarına neden oldu. Elbette bu süreçte Alâüddevle Bey terazide ağır basan Memlûk Sultanlığına meyletmişti. Memlûk-Osmanlı mücadelesinde kendi çıkarı doğrultusunda hareket eden Alâüddevle Bey, yine diplomatik bir manevrayla galip gelen Memlûklere yaranmak adına kızını Memlûk ordusu komutanı Özbek'in oğluna vermek istediğini, affedilmek adına Mısır'a yıllık vergi ödemeyi taahhüt ettiğini ve oğullarından birini de Kahire'ye rehin olarak gönderebileceğini söyleyerek tekrar dostane ilişkiler kurmaya çalıştı (Oruç Beğ, 2008:144; Solakzâde, 1298:302; Har-El, 1995:195; Tansel, 1966:129; Yinanç, 1989:85; Tekindağ, 1967a:368). Hatta Hadım Ali Paşa, Alâüddevle Bey'den Osmanlı ordusuna katılmasını istediğini bildiren bir mektup

göndermiş ancak Memlûklere karşı cephe almak istemeyen Alâüddevle Bey, onların Dulkadirli topraklarına girme ihtimali olduğunu de beyan ederek yine yardıma gelmemiştir (Tansel, 1966:107-108). Osmanlı'nın Alâüddevle'ye olan tutumunu değiştiren Hadım Ali Paşa'nın onun Osmanlıya itaatten uzaklaştığını kayınpederi II. Bayezid'e bildirmesi idi. Bu duruma kızan II. Bayezid, himayesinde bulunan kardeşi ve rakibi Şahbudak'ı Dulkadirli tahtına geçmesi için desteklemeye karar verdi ve Mihaloğlu İskender Bey'i akıncılarıyla birlikte üzerine gönderdi. Ancak Mihaloğlu İskender Bey ve diğerleri esir alınmış ve özellikle Mısır sultanına sadakatini ispatlamaya çalışan Alâüddevle Bey tarafından Kahire'ye götürülerek görkemli bir törenle Kayıtbay'a sunulmuştu (Gelibolulu Âlî, 2009:183a; Lütfi Paşa, 2001:107; Har-El, 1995:196; Muslu, 2016:190). 1489 yılında Şahbudak tekrar Dulkadirli tahtı için mücadeleye çıktığında yanında Kayseri Sancakbeyi ile Sivas Valisi Mehmed Paşa vardı. Mart ayında herhangi bir direnişle karşılaşmadan Dulkadir topraklarına girdi. İlk olarak da oğlunun intikamını almak üzere yeğeni yani Alâüddevle Bey'in oğlu Şahruh'un gözlerine mil çektirdi (İbn Kemâl, 1997:116; Solakzâde, 1298:302; Yinanç, 1989:85; Tansel, 1966:130; Güler, 2014:144). Durumu haber alan Alâüddevle Bey intikamını alabilmek amacıyla Anadolu Sipahsaları Muhammed Bey'in de desteğini alarak öncelikle Şahbudak Bey'e gidebilecek yardımların önünü kesti. Ancak Şahbudak Bey Bey kaçmayı başarmış ve Osmanlı'ya sığınmaya yüzü olmadığı için tekrar Şam'a gitmiştir (İbn Kemâl, 1997:116-117; Solakzâde, 1298:302; Tansel, 1966:112-113, 130).

Alâüddevle Bey her ne kadar iki İslam hükümdarını idare etmeye çalışıp, kendi ülkesinin çıkarları için hareket etse de Memlûkler Dulkadirli tahtının muhtemel adaylarını elde tuttukları gibi, ihtiyaç duyduklarında onları destekleyerek iç işlerini karıştırıyorlar veya ellerinde koz olarak bulunduruyorlardı. Alâüddevle Bey ise iki devlet arasındaki gerginlikten faydalanarak bağımsızlık mücadelesi veriyordu. Hatta İbn Kemal onun bu ikili tavrı için şunları kaydedecekti: *“Zülkadiroğlu 'Alâü'ddevle Beğ ki, Rûmîlerle Şâmîler arasında olan ihtişama bâdi idi, Sultân-ı Mısrla sâhib-kırân-ı asrı ulaştırmak, onları biri birine tolaştırmak anun fesâdıydı, iki şehriyâr-ı kâmkârı dutuşdurdı ve kenara çekildi, aralarında nâr-ı peykârı yakub, kendü nazâre kıldı* (1997:115).

Alâüddevle Bey bu amaç doğrultusunda 1490 yılının Şubat ayında Mısır'a gönderdiği, fitne çıkaracak ve tahrik edecek ifadelerle dolu mektubunda, Osmanlıların Çukurova'ya yeniden saldıracakları haberini bildiriyordu. Mısır Sultanı da perişan olduğunu düşündüğü Osmanlı askerinin durumundan yararlanmak adına Halep'te bulunan Memlûk kuvvetlerini harekete geçirerek Alâüddevle Bey'in yönlendirmesiyle Kayseri üzerine ve oradan Niğde ve Larende'ye yürüdüler. Ancak Hersekoğlu Ahmed Paşa'nın önderliğindeki Osmanlı kuvvetleri karşısında geri çekilmek durumunda kaldıkları gibi Solakzâde'nin ifâdesiyle *“fesâd ve ihânet içerisindeki”* Mısır'a yeni bir sefer hazırlığına başlamasına neden oldu (1298:302-303). Bunun haberini alan Alâüddevle Bey, Memlûklerin ısrarlarına rağmen *“ne size varurum ne de onlara varurum”* diyerek tarafsız olduğunu ilan etmişti (Tansel, 1966:131; Yinanç, 1989:87). *Hayli fitne ki hayli rüzgârdı, Rumla Şâm arasında bî-karârdı ârâm bulmadı* (İbn Kemâl, 1997:117).

Osmanlı Devleti Sultan Cem nedeniyle yaşadıkları iç karışıklıklar yüzünden, Memlûkler de uzun süren savaşların yarattığı maddi bunalımdan dolayı barış yapmak

istiyordu. Her ne kadar barış konusunda Osmanlı tarafında muhalif sesler çıksa da Mısır hükûmeti ile barış yapılmasını özellikle isteyen ve gönüllü olan Molla Arap adıyla tanınan Mevlâna Zeynüddin Ali idi (Aşıkpaşazâde, 1332:240; Münecimbaşı, 1321:392; Solakzâde, 1298:303-304; Tekindağ, 1967a: 371; Uzunçarşılı, 1982:194-195; Tansel, 1966:114; Muslu, 2016:192-195). Nihayetinde uzun müzakereler ardından iki devlet arasında yapılan anlaşma ile çatışmaya son verilmiştir. Böylece 1491 yılında Tunus elçisinin araya girmesi ile Osmanlı-Memlûk mücadelesi sona ermiş, Alâüddevle Bey de Osmanlı padişahına gönderdiği elçi ile bağlılığını bildirmiştir. Anlaşma sonucunda Gülek Hisarı sınır kabul edilerek Çukur-âbâd yani Çukurova eskiden olduğu gibi Memlûklere bırakılmıştı (İbn Kemâl, 1997:123; Tekindağ, 1967a:372; Tansel, 1966:115; Har-El, 1995:211; Kopruman, 2002:898; Kılıç, 2011:239). Paylaşılmayan Çukurova toprakları Mısır sultanlığına dahil edilse de artık bu bölgede yaşayan Türkmenlerin, yıldızı yükselen Osmanlı'ya meyli artmıştı. İki devlet arasındaki nüfuz mücadelesi geçici bir süre için durmuş ve Dulkadiroğulları için de bir sükûnet dönemi başlamış oldu.

Osmanlı-Memlûk barışından sonra Alâüddevle Bey, Sultan II. Bayezid ile dostça ilişki içindeydi. Osmanlılar tarafından Modon'a yapılan savaşa katıldığı gibi Karaman isyanını bastırmak üzere Osmanlı şehzadelerine de yardım kuvvetleri göndermişti (Tansel, 1966:124; Yinanç, 1989:88-89). Hatta Malkoçoğlu Bali Bey'in Leh diyarına yaptığı "gazâ-yı nâgehânî" denilen bol ganimetli sefer sonrasında Alâüddevle Bey de unutulmamış, memleketimizde böyle ulu bir gaza olduğu bilinsin diye "*dört ulu banı sancağıyla cebesi ile cevşeniyle*" Dulkadirli Beyi'ne gönderilmişti (Oruç Beğ, 2008:178; Tansel, 1966:132). Ancak Alâüddevle Bey her zaman olduğu gibi Memlûkler ile de bağıni koparmak istemiyordu.

Alâüddevle Bey dönemi Osmanlı-Memlûk ilişkilerine göre Dulkadiroğulları'nın dış stratejilerinin sık değiştiği bir dönemdir. Osmanlı-Memlûk ilişkilerinin artık düzelmeyeceğine kanaat getirildiği, bu amansız iktidar oyunlarının nihayetinde savaşla sonuçlanacağı gerçeği kabullenilmeye başlandığı için Alâüddevle Bey her iki tarafı da küstürmemek adına bir siyaset gütmeye çalışmıştı. Ancak Dulkadiroğulları için şimdiki başka bir tehlike daha vardı: Akkoyunlu toprakları üzerinde kurulan Safevîler.

Memlûk-Osmanlı-Safevî Üçgeninde Dulkadiroğulları

Safevîler, sadece Dulkadiroğulları için değil Osmanlı Devleti ve Memlûkler için de ayrı bir tehlike anlamına geliyordu. Bu nedenle Safevîlerin gündeme gelmesiyle Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesine ara verilmiş ve ilişkiler Mısır'a silah yardımıyla bulunacak kadar iyi bir hal almıştı (Tansel, 1966:116; Karadeniz, 2008:28). Dulkadirli Türkmenlerinin arasında pek çok Şii unsur vardı ve Bozoklu Türkmenlerin çoğu Şah İsmail'in yanına gitmişlerdi (Sümer, 1976:1, 3, 19; Uzunçarşılı, 1982:229; Yinanç, 1989:89-90). F. Sümer, gerdeğe girmek üzere olan Dulkadirli bir gencin İsmail Anadolu'ya gelir gelmez, gerdeği unutarak Şah'a koştuğundan bahseder (Sümer, 1976:18-19). Alâüddevle Bey de idaresi altındaki pek çok unsurun Safevî şeyhinin yanına gitmesine ses çıkarmamıştı. Uzun zamandır devam eden Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesinin merkezinde olmaktan yorulan ve bu barış döneminin rehabetine kapılan Alâüddevle de tehlikenin farkında değildi. Oysa ne Osmanlı'nın ne de Dulkadiroğulları'nın rahatsızlık duyduğu Safevîler kısa süre zarfında Azerbaycan, İran

ve Irak'a hâkim olacak ve büyük bir tehdit unsuru haline gelecekti. Zamanla tehlikenin farkına varan Alâüddevle Bey, memleketindeki Türkmenlerin İran'a gidişlerini önlemeye çalışacaktı ki Şah İsmail belki de bahane yaratmak adına Alâüddevle Bey'den kızı Benlü Hatun'u istedi. Ancak Alâüddevle Bey kızını verme konusunda tereddütte kalınca Şah İsmail de Elbistan ile Maraş'ı yakıp yıkarak Harput ve Diyarbakır'ı ele geçirmiş, Dulkadirli topraklarını yağmalamaktan çekinmemişti. Turna Dağı'na kaçıp saklanan Alâüddevle Bey'e ulaşamayan Şah İsmail, 1507 yılında Azerbaycan'a geri döndü (Sümer, 1976:31; Yinanç, 1989:94). Hatta bir rivayete göre, Şah İsmail, Alâüddevle'nin payitaht ve kasabalarını yakıp yıkarak, ecdadının mezarlarını açtırmış ve ateşte yakmıştır (Solakzâde, 1298:319; İbn Kemâl, 1997:254-255).

Safevîlere karşı yeni bir müttefik arayan Alâüddevle Bey kendisine sığınan Akkoyunlu Murad Bey ile güçlerini birleştirdi ve kızı Benlü Hatun'u da ona verdi. Osmanlı sultanı onun yardım talebine ilgi göstermediği gibi gelen Safevî tehlikesinden aslında Memlûkler de rahatsızlık duyuyorlar Portekiz gemilerinin Mekke ile Medine'yi tehdit etmelerinden çekiniyorlardı. Bu süreç dış tehditlerin arttığı ve Dulkadiroğulları üzerindeki emellerinin kısa süre de olsa ertelendiği bir dönemdi (Muslu, 2016:214-215). Bu nedenle düşmanlığı bir kenara bırakan Kayıtbay'ın oğlu Sultan Muhammed, cülûsunu bildirme ve dostluklarını hatırlatmak üzere Sultan II. Bayezid'a elçi gönderdi. Hatta bu 'geçici' dostluk mesajları bununla da kalmamış Sultan Kansuh Gavri 1501'de tahta çıktığında Sultan II. Bayezid gönderdiği elçi ile saltanatını kutlamıştı. Memlûk Sultanının bu dostluğun devamını önemsediklerini belirttikleri cevapta, özellikle de Doğu Anadolu'daki Safevî tehlikesine dikkat çekiliyordu. 1502 yılında yapılan karşılıklı bu görüşmelerde varılan netice, gittikçe büyüyen bu Şii tehdide karşı ittifak kurma yolundaydı. Osmanlı hükümdarı Şah İsmail'in kendi topraklarından geçerek Dulkadir ülkesine girmesine izin verdiği gibi Memlûkler de Şah İsmail'e karşı koyamayacağını bilen Alâüddevle Bey'in yardım talebine sessiz kalmakla yetinmişlerdi (Sümer, 1976:29-30).

Dulkadiroğulları yıllardır devam eden Osmanlı-Memlûk mücadelesinden pay almak için uğraştıkları halde hep geçici faydalar sağlamışlar ve her iki devlete karşı şimdi Safevîlerle ittifak yapma yoluna gitmişlerdi. Çaldıran Savaşı öncesinde 2 Mayıs 1514 tarihinde Osmanlı askerleri Seyitgâzi menziline ulaştıktan sonra Vüzerâdan Dukakinzâde Kızılbâş için Sivas civarına gönderildi. Osmanlı ordusu Konya ve Kayseri üzerinden Çubuk ovasına indiklerinde Dulkadiroğlu Alâüddevle Bey'e Solakzâde'nin ifadesiyle "*imtihânen*" elçi gönderip sefere davet ettiler ancak Osmanlıya itaatten yüz çevirdiğinden yaşlılığını bahane ederek verdiği olumsuz cevap da bu ittifakı destekler nitelikteydi (Solakzâde, 1298:361; Tekindağ, 1967b:59). Ancak elinden gelebilecek tüm önlemleri almış, Osmanlı ordusu için yiyecek ve hayvan yemi satışını yasakladığı gibi oğullarına da ordunun iâşe ve teçhizatlarını yağmalatmıştı (İdrîs-i Bidlîsî, 2001:247; Solakzâde, 1298:375; Uzunçarşılı, 1982:263; Tekindağ, 1967b:59; Yinanç, 1989:96; Kanat, 2000a:71). Nihayetinde iki büyük İslam devletinin çekişme sebebi olarak gösterilmişlerdi. Oysa bu nüfuz mücadelesinde tampon bir beylik olarak buldukları coğrafyanın etkisinden başka ellerinde bir koz olmadığı gibi tek amaçları ise bu mücadeleden bağımsız çıkabilmektir. Alâüddevle Bey'in oğlu Şahruh'u veliaht tayin etmesine kızan yeğeni Şehsuvaroğlu Ali Bey'in Osmanlı sultanın himayesinde olması da onu endişelendiren başka bir konuydu. Ali Bey, babası Şehsuvar Bey'in 1472'de

Kahire’de idam edilmesinden bu yana Osmanlı’nın hizmetindeydi. Üstelik Yavuz Sultan Selim’in cülûsunun ardından Çirmen Sancakbeyliği vazifesine atanmıştı. (Tekindağ, 1967b:59; Yinanç, 1989:96, 99; Kanat, 2000:71; Güler, 2014:155).

Ali Bey, şimdi Osmanlı Sultanının İran seferine iştirak ederek ordunun öncü birliklerinden birini kumandan ediyordu ve Mihaloğluyla birlikte Şah İsmail’in meydana çıktığı haberini ulaştıran kişiydi. Solakzâde’nin anlatısına göre “*Kızılbaş kovalamadan kızıl kana gark olmuş*” şekilde mücadele verdi (1298:365-366). Sultan Selim ise Alâüddevle Bey’e güvenmediği için ordunun gerisini emniyete almak adına Kayseri-Sivas arasına kırk bin kişiden oluşan bir birlik bırakmayı uygun görmüştü (Solakzâde, 1298:361; Kanat, 2000a:71; Şükürov, 2012:233). Ancak Alâüddevle Bey’in Osmanlı ordusuna zahire taşıyan kuvvetlere zarar verip orduyu zor duruma sokması Yavuz Sultan Selim’in sabrının taşmasına ve hedefini değiştirerek Elbistan üzerine gitmesine sebep olacaktı. Alâüddevle Bey, yolun sonuna geldiğinin farkındaydı ve bu nüfuz mücadelesi oğullarından önce Kasım ve Erdivane’nin, ardından Şahrüh ve Ahmed’in hayatlarını kaybetmesine sebep olmuştu. (Sümer, 1976:31; Uzunçarşılı, 1982:229; Yinanç, 1989:94-95; Güler, 2014:153).

Nüfûz Mücadelesinde Son Nokta: Alâüddevle Bey’in Osmanlıya İhanetinin Bedeli ve Osmanlı Hâkimiyetinde Dulkadiroğulları

Yavuz Sultan Selim’in Şah İsmail’e karşı kazandığı büyük zafer sonrasında Osmanlı Sultanı için artık sıra Dulkadiroğulları Beyliği’ne gelmişti. Elbette İslam hukuku gereğince bu durumu meşrulaştırmak adına geçerli sebepleri vardı. Nimetleri ihanetle karşılayarak Mısır hükûmetinin tahrikiyle kıymet bilmeyen hatta Osmanlı sınırlarına tecavüze kalktığı gibi yapılan seferlere dahi icabet etmeyen üstelik Safevîlerle ittifak kurmaktan bile çekinmeyen Dulkadir beyinin topraklarını almanın artık zamanı gelmişti. Üstelik Osmanlı Sultanı tarafından beylik makamına getirilen Alâüddevle Bey, şimdiye kadar bîtaraf gibi davransa da beyliği çıkarları için de elinden geleni yapmış ve şimdi bertaraf olan Safevîlerden sonra sıranın kendisine geldiğinin farkındaydı. Osmanlı Sultanına defâatle dilediği özürler çare olmamıştı. Solakzâde, Alâüddevle Bey için tahta çıktığında “*piyade iken devlet rahşına süvar olub*” diyerek Osmanlıya ettiği nankörlüklerin cezasını bulmakla suçlayacaktı (1298:263).

Osmanlı sultanı bu nedenle ilk adım olarak yanındaki Şehsuvaroğlu Ali Bey’i Dulkadirli sınırındaki Kayseri Sancakbeyliği görevine atayarak Alâüddevle Bey idaresinde Bozok Sancağı’nı işgal etmesini istedi. Ali Bey hemen hazırlıklarını tamamlayıp işgali gerçekleştirdiği gibi orada bulunan Alâüddevle Bey’in oğlu Süleyman’ın kesik başını Sultan Selim’e gönderdi (Solakzâde, 1298:373; Yinanç, 1989:97). Bozok Sancağı da Ali Bey’e tevcih edildi. Osmanlı Sultanı, artık kendisini Memlûklere şikâyet eden Alâüddevle Bey’e karşı tavrını değiştirmeyecekti. Şarkın ve garbın hâkimi olmak yolunda ilerleyen Yavuz Sultan Selim, mesajını Memlûk Sultanına açıkça bildirmişti.

Osmanlı ordusu 5 Haziran 1515 tarihinde Şehsuvaroğlu Ali Bey’in yanı sıra Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa komutasındaki kuvvetlerle Elbistan’a girdi. Ayrıca Memlûk tehlikesine karşı da Akdeniz’de donanma kuvvetini bırakılmıştı. Sinan Paşa Elbistan sahrasına ulaştığında Padişah ile yanındakiler İncesu yakınlarına gelmişlerdi. Alâüddevle Bey Turna Dağı’na firar etse dahi Münecimbaşı’na göre Sinan Paşa’nın

kuvvetleri ile Göksun ovasında yirmi beş bin atlı Türkmen ile mücadeleden kaçamamıştı (Müneccimbaşı, 1321:457-458; Yinanç, 1989:98). Kemah'ın fethinden sonra "evvel serdâr-ı etrâk olan bî idrâkın izâlesî" için Dulkadir topraklarına yöneldi (Solakzâde, 1298:375; Uzunçarşılı, 1982:272). Alâüddevle Bey'in Osmanlı kuvvetlerine "benim Osmanlı taifesinden ne eksiğim vardır" diyerek esip gürlendiğini kaydeden Solakzâde, meydana atı ile çıkan Şehsuvaroğlu Ali Bey'in askere seslenişiyile devam eder. Ali Bey, babasının ihsanıyla kazandıkları nimetlere ri'ayet edip sözünde sadık olanların ona yoldaşlık etmelerini ve Sultan Selim'in de izniyle sancağının dibine gelmelerini nida edince Alâüddevle Bey'in askerleri ikiye bölünmüştür¹¹. Bu sesleniş Türkmenler arasında etkili olmuş ve bir kısmı saf değiştirerek Ali Bey'in yanına geçmiştir. Osmanlı kuvvetleri ile Alâüddevle Bey'in yanında kalan askerlerinin Solakzâde'nin ifadesiyle: "karışdı hiddet ile koç koça" mücadele etmeleri neticesinde Dulkadirli kuvvetleri yenilgiye uğramışlar ve Alâüddevle Bey de bu esnada öldürülmüştür. Osmanlı Devleti, 12 Haziran 1515'te (29 Rebî'ü-âhîr 921) Dulkadirli Beyliği'ni topraklarına katmıştır¹².

Solakzâde, onun bir münafık ve hâin olduğunu yazmaktan çekinmez ve hakettiği cezayı aldığını belirtir. Müneccimbaşı ise Alâüddevle Bey'in hazinesinde "çok cevâhir-i semine ve eşya-i nefîse ve nükûd-ı kesîre" bulunduğunu kaydettikten sonra pek çok ganimet ele geçirildiğini hatta askerinin her birine aldıkları ganimetin dışında ayrıca biner akça ihsan edildiğini kaydetmiştir (1321:458). Böylece Dulkadiroğulları üzerinde yaşadıkları nüfuz mücadelesinden galip çıkan Osmanlı Sultanı, fetihnamesini ve Solakzâde'nin ifadesiyle *kinâye* maksadıyla Alâüddevle Bey'in kesik başını Memlûk Sultanı Kansu Gavri'ye göndermiştir (Solakzâde, 1298:376; Uzunçarşılı, 1982:273; Kanat, 2000a:73; Güler, 2014:159).

Osmanlı hâkimiyetinin tesis edildiği Dulkadiroğulları topraklarına Şehsuvaroğlu Ali Bey geçerken, hutbe elbette Yavuz Sultan Selim adına okutulmuştu. Ali Bey, beylik topraklarını bir Osmanlı sancakbeyi olarak idare edecekti. Artık Memlûkler için kuzey sınırının tehlikeye girdiği aşıkardı. Mısır Sultanı, Osmanlı'nın bu başarısından dolayı kalede davul çaldırmadığı gibi Kahire'nin süslenmesi emrini de vermemişti (Kanat, 2000a:73). Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesinin görünen yüzü Dulkadiroğulları toprakları olsa da sırada Memlûk sultanlığının olduğu bilinen bir gerçektir. Ali Bey gerek Mısır seferinde gerekse Anadolu'da her fırsatta Osmanlıya sadakatini bildirmekten çekinmemiştir. Osmanlı sultanı tarafından sürekli iltifat ve destek gören Ali Bey'in başarılarını kıskanan Ferhat Paşa tarafından 1522'de oğulları ile öldürülmesinin ardından Osmanlı-Memlûk nüfuz mücadelesinde varlığını sürdürmeye çalışan

¹¹ Mücadele başlamadan savaş alanında Şehsuvaroğlu Ali Bey'in nidası şöyle yankılanacaktı: "Kanî benim pederim Şehsuvar devletinde nan-ı ni'metle bahremend ve niçe in'âm ve ihsanıyla ser-bülend olanlar, hukuk-ı ni'mete ri'ayet idüb mühr ve muhabbetden dem uran ahabâb ola ki kavlinde sâdikdir, bu hinde bana ve pederime yâr muvâfikdir, sancağım dibine cem' olsun ki cân ve bâş ile emîn olmağa sâhib-kırân cihân-ı Sultan Selim Hân'dan ricâ edeyim". Bkz. (Solakzâde, 1298:375-376).

¹² Böylece Osmanlı Devleti'nin doğu sınırları kontrol altına alınmış ve Osmanlılar kısa sürede Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun önemli bir kısmını ele geçirmişlerdir. Dulkadirli Beyliği'nin de alınmasıyla Anadolu'da Memlûklere bağlı çok az bölge kalmıştır. Bkz. (Hoca Sadettin, 1279:236-243; Lütüfî Paşa, 2001:111, 221; Altundağ, 1967:427; Uzunçarşılı, 1988: 173; Gökhan, 2000:60; Karadeniz, 2008:30).

Dulkadiroğulları'nın hikayesi böylelikle son bulacaktı (Peçevî, 1999:76-77; Yinanç, 1989:104; Güler, 2014:170).

Sonuç

Bir devletin veya beyliğin stratejik gücünü gösteren sahip olduğu coğrafyadır. Dulkadiroğulları Beyliği ise bunun en güzel örneklerinden biridir. XV. yüzyıl ortalarına kadar Orta Doğu'nun en büyük devleti olan Memlûkler, "Anadolu'ya açılan kapı" olması nedeniyle kuzey sınır güvenliğine verdikleri önemden dolayı bu bölgede bulunan Türkmenleri kontrol ederek sınır güvenliklerini sağlamışlardır. Bu nedenle de iç işlerine karışmışlar ve böylece kendilerine karşı olabilecek isyanların önünü kesmeyi amaçlamışlardır. Memlûk Devleti'nin Suriye sınırında olan Dulkadiroğulları ve kader arkadaşları olan Ramazanoğulları Beyliği gibi yani biri Derbend Geçidi'nin diğeri ise Gülek Boğazı'nın koruyucuları olan iki beylik, iki ayrı stratejik noktada bulunmaları nedeniyle önce Memlûk Devleti daha sonraki süreçte ise Osmanlı Devleti tarafından birer tampon bölge olarak kullanılmışlardır. Daha isyankâr olan Dulkadiroğulları beyleri her fırsatı değerlendirmekten çekinmemişlerdir. Nihayetinde iki büyük İslam devletinin çekişme sebebi olarak gösterilmişlerdi. Oysa bu nüfuz mücadelesinde tampon bir beylik olarak buldukları coğrafyanın etkisinden başka ellerinde bir koz olmadığı gibi tek amaçları ise bu mücadeleden bağımsız çıkabilmektir. Kendi topraklarını koruyabilmek, bazen genişletebilmek ve hatta bağımsız olabilmek adına mücadele etmişler, yaşadıkları dönemin siyasi ilişkilerine yön vermişlerdir. Bu sebeple iki büyük devlet arasında kendi çıkarlarına uygun tercihlerde bulunmuşlar, tampon bir bölge olmanın verdiği avantaj ile de iki yüzyıla yakın varlıklarını koruyabilmişlerdir. Her ne kadar bağımsız bir siyasi varlık olamasalar da bulunduğu coğrafyanın önemi beyliğin değerini artırmıştır. Dulkadiroğulları toprakları üzerindeki nüfuz mücadelesi, Sünni İslam bayrağını tek başına devralarak cihan imparatorluğu için mücadele veren Osmanlı Devleti'nin beylik topraklarını bir Osmanlı sancağı haline dönüştürmesiyle de son bulmuştur.

KAYNAKLAR

Arapça Kaynaklar

Ahmed bin Ali Kalkaşandi (1987), *Subhû'l-âşâ Fî Sinâ'â el-inşâ*, c. III/ c. VII, İnceleyen ve Açıklayan Hüseyin Şemseddin Yusuf Ali Tavîl: Beyrut.

İbn İyas, Muhammed bin Ahmed bin İyas (1931), *Bedâyi'u'z-zuhûr fî Vekâyi'ü'd-duhûr*, c.III, Yay. Muhammed Mustafa: İstanbul.

İbn İyas, Muhammed bin Ahmed bin İyas (1972), *Bedâyi'u'z-zuhûr fî Vekâyi'ü'd-duhûr*, c. II, Yay. Muhammed Mustafa: Wiesbaden – Kahire.

İbn Tağrıbirdi, Abû'l-Mahasin (1915), *An-nücûm Az-zâhire Fî Mülûk Mısır Ve'l-Kahire*, c. VI/I/I, Edit. William Popper: Berkeley.

İbn Tağrıbirdi, Abû'l-Mahasin (1918), *An-nücûm Az-zâhire Fî Mülûk Mısır Ve'l-Kahire*, c. VI/I/III, Edit. William Popper: Berkeley.

İbn Tağribirdi, Abû'l-Mahasin (1931), *Havâdisi'd-duhûr Fî Medâyi'l-eyyâm Ve's-şuhûr*, c. III Edit. William Popper: California.

Takiyüddin Ahmed bin Ali Makrizî (1971), *Kitâbu's-sulûk Li-marifeti Düveli'l-mülûk*, c. III/II, c. III/III, Neşr. Said A. F. Ashour: Kahire.

Takiyüddin Ahmed bin Ali Makrizî (1972), *Kitâbu's-sulûk Li-marifeti Düveli'l-mülûk*, c. IV/I, Neşr. Said A. F. Ashour: Kahire.

Osmanlı Kaynakları

Âşık Paşazade (2003), *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç, İstanbul: K Kitaplığı.

Âşıkpaşazâde (1332), *Tevârih-i Âl-i Osmân*, İstanbul: Matba'a-i Amire.

Fatih Devri Kaynaklarından Düsturnâme-i Enverî, Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1466) (2003), Haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Gelibolulu Mustafa Âlî (2009), *Kühü'l-Ahbâr*, c. I, Tıpkıbasım, Ankara: T.T.K.

Hoca Saadeddin (1279), *Tâcü't-tevârih*, c. I, İstanbul: Matba'a-i Âmire.

İbn Kemal (1991), *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, Haz. Şerafettin Turan, Ankara: T.T.K.

İbn Kemâl (1997), *Tevârih-i Âl-i Osmân, VIII. Defter (Transkripsiyon)*, Haz. Ahmet Uğur, Ankara: T.T.K.

İdrîs-i Bidlîsî (2001), *Selîm Şah-nâme*, haz. Hicabi Kırlangıç, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman (2001), Haz. Kayhan Atik, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Mehmed Hemdemî Çelebi (1298), *Solakzâde Tarihi*: İstanbul.

Mehmed Neşri (1995), *Kitâb-ı Cihan-nümâ, Neşrî Tarihi*, c. II, Yay. Faik Reşit Unat-Mehmed A. Köymen, Ankara: T.T.K.

Müneccimbaşı Derviş Ahmed (1321), *Sahâ'ifü'l-ahbâr*, c. III: İstanbul.

Oruç Beğ Tarihi, [Osmanlı Tarihi -1288-1502] (2008), Haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Oruç Bey (1972), **Oruç Beğ Tarihi**, Tercüman 1001 Eser, Baskıya haz. Atsız.

Peçevî İbrahim Efendi (1999), **Peçevî Tarihi**, c. I, Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tetkik Eserler

ALTUNDAĞ, Şinasi (1967), "Selim I", *İA*, C. X, İstanbul: ss. 423-434.

AYAZ, Fatih Yahya (2012), "Memlük Kaynaklarına Göre Şahsuvar Bey Meselesi", **29 Nisan- 1 Mayıs 2011 Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu**, c. II, edt. Cedet Kabakçı-Serdar Yakar, Kahramanmaraş: ss. 23-53.

BAYKAL, Bekir Sıtkı (1957), “Uzun Hasan’ın Osmanlılara Karşı Kat’î Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı-Akkoyunlu Harbinin Başlaması”, *Bellekten*, c. XXI/82: ss. 261-296.

ÇETİN, Altan (2009), *Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı*, Ankara: T.T.K. (Türk Tarih Kurumu Yayınları)

EDHEM, Halil Eldem (1330), “Hersek-Oğlu Ahmed Paşa’nın Esâretine Dâir Kahire’de Bir Kitâbe” *TOEM (Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası)*, S. 28, İstanbul: ss. 200-222.

ELDEM, Halil Edhem (1927), *Düvel-i İslamiyye*: İstanbul.

EMECEN, Feridun M. (2009), “Fâtih Sultan Mehmed ve Etrafındaki Dünya: Osmanlı Devleti’nin Doğu Komşuları”, *Osmanlı Araştırmaları*, Prof. Dr. Muammer Kemal Özergin Hatıra Sayısı I, c. XXXIII, İstanbul: ss. 65-85.

ERDOĞAN, Merçil (1993), *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, Ankara: T.T.K.

Feridun Bey (1179), *Mecmû’a-i Münşe’âtü’s-selâtin*, İstanbul: Matba’a-i Âmire.

GÖĞEBAKAN, Gökür (2002), *XVI. Yüzyılda Malatya Kazası (1516-1560)*: Malatya.

GÖKHAN, İlyas, (2000), “Gaziantep ve Yöresinin Osmanlı Hakimiyetine Geçmesi”, *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu*, Editör: Yusuf Küçükdağ, Gaziantep: ss. 59-65.

GÜL, Muammer (2006), “İlhanlı-Memlûk rekabetinden Osmanlı-Memlûk Rekabetine: Hicaz Su Yollarının Tamiri Meselesinin Tarihî Arka Planı”, *Bellekten*, c. 70, S. 259, Ankara: ss. 845-866.

GÜLER, Ayşe (2014), *Memlûk-Dulkadiroğulları Münâsebetleri (1337-1517)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi: Ankara.

HAR-EL, Shai (1995), *Struggle for Domination in the Middle East, The Ottoman-Mamluk War, 1485-1491*, E.J. Brill: Leiden-New York-Köln.

İNALCIK, Halil (2003), “II. Mehmed”, *DİA*: ss. 395-407.

İNALCIK, Halil (2009), *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar -I, Klasik Dönem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

KANAT, Cüneyt (2000a), “Çaldıran Savaşı Etnasındaki Osmanlı-Safevî Mücadelesinde Memlûk Devleti’nin Tutumu”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. IV, İzmir: ss. 65-74.

KANAT, Cüneyt (2000b), “Makrîzî’nin Kitâb Es-Sülûk’undaki Osmanlılar İle İlgili Kayıtlar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. IV, İzmir: ss. 225-256.

KARADENİZ, H. Basri (2008), “Dulkadirli Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Maraş Tarihinden Bir Kesit, Dulkadir Beyliği Araştırmaları II*, edt. Yaşar Alparslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar, UKDE, Kahramanmaraş: ss. 19-41.

KILIÇ, Ayşegül (2016), “Bir Bozok-Üçok Hikâyesi: Dulkadiroğulları Ramazanoğulları İlişkileri”, **Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi**, Prof. Dr. Yılmaz Kurt Armağanı, c. II, Akçağ Yay., Ankara: ss. 9-32.

KILIÇ, Remzi (2011), “XV. Yüzyılın İkinci Yarısında Dulkadiroğulları Devleti Üzerinde Osmanlı-Memluklu Rekabeti”, **Uluslar Arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu**, Kahramanmaraş, (29 Nisan 1 Mayıs 2011), c. III: ss. 229-242.

KOPRAMAN, Kazım Yaşar (2002), “Osmanlı-Memlûk Münasebetleri”, **Türkler**, c. IX, Ed. Hasan Celal Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca, Yeni Türkiye Yay., Ankara: ss. 879-908.

MERÇİL, Erdoğan (1993), **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**, Ankara: T.T.K.

MORDTMANN, J. H. (1977), “Dulkadirîliler”, **İA**, c. III, (Mükrimin Halil Yinanç tarafından ikmâl edilmiştir), İstanbul: ss. 660-661.

MUSLU, Cihan Yüksel (2016), **Osmanlılar ve Memluklar, İslam Dünyasında İmparatorluk Diplomasisi ve Rekabet**, çev. Zeynep Rona, İstanbul: Kitap Yayınevi.

SOLAK, Kürşad (2012), “İbn Tagriberdi'nin “en-Nucûm ez-Zâhire” Adlı Eserinde Geçen Dulkadiroğulları Beyliği İle İlgili Kayıtlar II”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, c. XXVII, S. 2, Aralık 2012: ss. 547-596.

SUCU, Nurgül (2012), “Dulkadir Beyliği Mensubu Osmanlı Hanım Sultanlar”, **Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu**, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, c. II, ed. Cevdet Kabakçı-Serdar Yakar, Kahramanmaraş: ss. 235-265.

SÜMER, Faruk (1964), “Çukur-ova Tarihine Dair Araştırmalar (Fetihten XV. Yüzyılın İkinci Yarısına Kadar)”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, c. 1, S. 1, Ankara 1964: ss. 1-98.

SÜMER, Faruk (1976), **Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü (Şah İsmail ile Halefleri ve Anadolu Türkleri)**, Ankara: Selçuklu Tarih Ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları, Güven Matbaası.

SÜMER, Faruk (1980), **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları**, 3. Baskı, İstanbul: Ana Yayınları.

ŞAHİN, İlhan (1982), “Osmanlı İmparatorluğu'nda Konar-Göçer Aşiretlerin Hukukî Nizamları”, **Türk Kültürü Dergisi**, c. XX, S. 227: ss. 285-295.

ŞEKER, Mehmet (2018), “Memlûk Kumandanı Emîr Yeşbek ile Dulkadir Bey'i Şehsuvar Arasındaki Mücadele”, **Tarih Okulu Dergisi**, Ağustos, yıl 11, S. XXXV: ss. 526-553.

ŞÜKÜROV, Qiyas (2012), “Şah İsmail ve Dulkadiroğulları”, **Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu**, c. I, Ed. Cevdet Kabakçı, Serdar Yakar, Kristal Reklam ve Matbaa, İstanbul: ss. 223-237.

TANSEL, Selâhattin (1966), **Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

TEKİNDAĞ, M. C. Şehabeddin (1967a), “II. Bayezid Devrinde Çukur-ova'da Nüfuz Mücadelesi, İlk Osmanlı-Memlûklu Savaşları (1485-1491)”, **Bellekten**, c. XXXI, No: 123, T.T.K. Ankara: ss. 345-373.

TEKİNDAĞ, M. C. Şehabeddin (1967b), “Yeni Kaynak ve Vesîkaların Işığı Altında Yavuz Sultan Selim’in İran Seferi”, *Tarih Dergisi*, c. 17, S. 22, İstanbul: ss. 49-78.

TEKİNDAĞ, Şehabeddin (1971), “Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S: 25, Mart, İstanbul: ss. 1-38.

TEKİNDAĞ, Şehabettin (1976), “Fâtih Devrinde Osmanlı-Memlûklu Münasebetleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 30, Mart: ss. 73-98.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı (1982), *Osmanlı Tarihi*, c. I-II, Ankara: T.T.K.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı (1988), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, T.T.K.

YAVUZ, Nuri (2010), *Anadolu’da Beylikler Dönemi, Siyasi Tarih ve Kültür*, Ankara: Nobel Yayın.

YİNANÇ, Refet (1989), *Dulkadir Beyliği*, Ankara: T.T.K.